

Pressemeddelelse vedr. Naturplan Gudenå, Turistplan Gudenå samt fiske- og faunapassage ved Tangeværket.

Af Søren Gytz Olesen, Borgmesterkandidat for SF, Viborg Kommune

”Viborg Kommune bør nu tage ansvaret på sig og agere mere aktivt i forhold til Gudenåcentralens spærring ved Tange Sø.” siger SFs borgmesterkandidat Søren Gytz Olesen. ”Den årelange konflikt skal bringes nærmere en løsning, og dette indbefatter minimum et omløbsstryg der fører vandet udenom turbinerne ved Tangeværket. Det vil være en stor fordel, ikke alene for naturen, men også for turismen og erhvervsudviklingen på Bjerringbro-egnen. Søen bevares samtidig.” Søren Gytz Olesen fortsætter: ”Der er årligt tusindvis af danskere, hollændere og tyskere der drager til Norge på laksefiskeri. Et tilsvarende sportsfiskerturisme kan skabes langs Gudenåen og der vil kunne opbygges et nyt hotel - samt Bed & breakfast-tilbud i vores region, som vil skabe millionomsætning og mere lokal beskæftigelse. Det viser erfaringerne fra Bornholm, Fyn og Skjern Å-projektet tydeligt. Kommunerne langs åen bør i samarbejde med Region Midt skabe en *Turistregion Gudenå*”.

Søren Gytz fortsætter: ”Viborg kommune bør derfor gribe muligheden nu som medejer af Gudenåcentralen og sikre, at der åbnes op for, at gøre området langs åen til et nyt naturområde med stisystemer, nye vandreruter samt muligheder for jogging gennem en planlagt sammenknytning af Gudenåen-området med Bjerringbro by.

Samtidig med en frigivelse af Gudenå bør man oprette *Naturregion Gudenå*. Dette skal være et lokalt miljø- og naturinitiativ hvor man samler kræfterne og skaber et af Danmarks mest attraktive natur- og turistområder. Dette vil også give afkast til naturvejledere, egne folkeskoler, Naturvidenskabernes Hus i Bjerringbro, hvor man samlet set kan anvende hele å-systemet som et afsæt for en satsning på naturvidenskabelige fag i folkeskolen.

SF ønsker derfor nu at få iværksat en proces, hvor man konsekvent hugger den gordiske knude over og laver en løsning som på kort sigt er tilfredsstillende for åens dyreliv, ligesom den betyder at Tangeværket og søen bevares: Der etableres et kort omløbsstryg ved Tangeværket, der sikrer minimum 90 % af åens vandføring året rundt, samtidig med at der skabes ny erhvervsudvikling i området der vil have langt større effekt end den nuværende minimale strømproduktion.

Faktaoplysninger:

Tangeværket har siden 1921 blokeret for Gudenåens frie vandføring. I dag ejes Tangeværket af NRGI, EnergiMidt, Galten kommune, Skanderborg kommune samt Viborg kommune.

Gudenåen er Danmarks største vandløb og eneste flod og mere end 176 km lang. I tidens løb har en række virksomheder udnyttet vandkraft fra Gudenåen, eksempelvis Vilholt Mølle, Gudenåcentralen og Silkeborg Papirfabrik. Vilholt-opstemningen er nu helt fjernet og ved Papirfabrikken er der skabt et smukt omløbsstryg, midt i Silkeborg by, som skaber mere liv i både Gudenåen såvel som i byen.

Tangeværket er den sidste spærring af Gudenåen. Med bygningen af værket i 1921 opdæmmede man Gudenådalen. Man oversvømmede et unikt istidslandskab og de lokale gårde, da Tange sø blev dannet. Samtidig satte man en effektiv prop for hele Gudenåens vandføring. Åen blev bogstaveligt talt fuldstændig blokeret og Tange sø oversvømmer i dag 13 km oprindeligt åløb. I dag er Tangeværket primært et kulturhistorisk minde med et mindre lokalt museum tilknyttet. El-produktionen er af begrænset omfang.

Miljømæssige konsekvenser

Konsekvenserne af spærringen ved Tangeværket er miljømæssigt alvorligt. Faunaen i Gudenåen er oprindeligt tilpasset et vandløb. Nu er der kun tale om et frit åløb fra Randers Fjord til Tangeværket. For at vandrefisk som helt, ål, sandart, havørred og laks kan nå en naturlig udbredelse og selvreproduktion i Gudenåen, er der behov for uhindret, at kunne vandre mellem gydepladserne og opvækstområderne. Gudenåens fiskebestandes opstrøms gydevandring hæmmes væsentligt pga. utilfredsstillende opstrøms faunapassage ved mødet med Tangeværkets 13 meter høje opstæmning. Under fiskeynglens nedstrøms vandring mod opvækstområderne udsættes de for en unaturlig stor overdødelighed i Tange sø, pga. utilfredsstillende nedstrøms faunapassage ved Tangeværket. Tangeværket forhindrer en naturlig udbredelse af selvreproducerende fiskebestande i Gudenåen. Det er dog spærringen ved turbinerne ved elværket der er den væsentlige blokering. Vandrefiskenes yngel kan ikke komme ud af den kunstige Tange sø og ædes derefter af rovfisk. Faktisk løber der kun en smule vand udenom værkets turbiner svarende til et mindre afløbsrør. Ved fisketællingen i 2006 gik der kun knap 500 laksefisk gennem fisketrappen, hvilket tydeligt indikerer at der er tale om en alvorlig forhindring. Ingen andre steder i Danmark har man en så markant og gennemgribende forhindring for et åløbs frie passage, og det er nu på tide at få bragt dette til ophør.

Et omløbsstryg

Der har gennem de sidste 15 år været fremlagt en række modeller for løsningen af problemet med utilfredsstillende faunapassage ved Tangeværket. De mest optimale løsninger, set ud fra naturens synspunkt, er en genetablering af den oprindelige ådal og åstrækning. Eller at grave et nyt åløb langs kanten af Tange sø, hvorved hele åens vandføring ledes udenom Tange sø og Tangeværket. Disse løsninger lever op til forpligtelserne i forhold til EU's vandrammedirektiv og anbefales af Danmarks Naturfrednings-forening, Danmarks Sportsfiskerforbund, Skov- & Naturstyrelsens eksperter og biologerne i DTU-Aqua. Forslagene har dog, sammen med den nuværende fastholdelse af status quo, udløst stærke følelsesmæssige reaktioner blandt lokale beboere og foreninger. SF ønsker derfor nu at få iværksat en proces, hvor man konsekvent hugger den gordiske knude over og laver en løsning som på kort sigt er tilfredsstillende for åens dyreliv, ligesom den betyder at Tangeværket og søen bevares: Der etableres et kort omløbsstryg ved Tangeværket, der sikrer minimum 90 % af åens vandføring året rundt.

Finansiering, Søren Gytz mener:

Finansieringen af dette omløbsstryg skal påhvile staten samt ejerne af værket, og det bør gennemføres hurtigst muligt.

Gudenåcentralen har en tilstrækkelig egenkapital til at medfinansiere projektet, og er som ansvarlig for den nuværende situation både moralsk såvel som samfundsmæssigt forpligtet hertil.

Løsningen vil åbne op for en langt bedre fiskepassage og sikre at fiskene kan finde vej da der vil være tilstrækkelig vandføring.

Hvad får lokalområdet ud af dette? En hel del, mener Søren Gytz:

Følgende fordele er indlysende:

- A) **Miljømæssige fordele:** En mere fri passage for fisk og øvrig fauna i Danmarks største flodsystem. Hermed vil Danmarkshistoriens største vandløbsblokering blive om ikke fjernet så dog kompenseret. Frigørelsen af Gudenåen skal følges op med miljøtiltag langs hele Gudenåsystemet der betyder mindre kvælstofudledning og anvendelse af pesticider.
- B) **Fiskeopdræt:** Arbejdet med fiskeopdræt i ”Danmarks Center for Vildlaks” vil få den opbakning de fortjener for det store frivillige arbejde de udfører. Hermed sikres den genetiske fiskestamme der er knyttet til Gudenå. I dag støttes centeret primært af en række private donorer samt Randers Kommune. Viborg kommune glimrer ved sit fravær, hvilket er beskæmmende.
- C) **Turismen** vil få stor glæde af projektet, og der er millioner af kroner i spil. I dag drager mange danskere, tyskere og hollændere til Norge for at fange laks og betaler gerne 500 kr. pr. dag for at fiske, samt andre 500 kr. for at leje et sommerhus eller hytte. En fri Gudenå vil betyde at fiskebestanden vil vokse betragteligt og dermed også at turismen vil få en millionomsætning. Campingpladser, hoteller og private Bed & Breakfast vil få et fornyet eksistensgrundlag, der langt overstiger den lille strømproduktion. Erfaringer fra andre steder i Danmark, fx Bornholm, Fyn og i vestjylland ved Skjern å, Varde å og Storåen viser, at netop sportsfiskerturismen er en stor indtægtsmulighed. For hele egnen omkring Bjerringbro vil en fri Gudenå tiltrække tusindvis af sportsfiskerturister hvert år.
- D) **Naturregion Gudenå:** Samtidig med en frigivelse af Gudenåen bør man oprette *Naturregion Gudenå*. Dette skal være et lokalt miljø- og naturinitiativ hvor man samler kræfterne og skaber et af Danmarks mest attraktive natur- og turistområder. Dette vil også give afkast til naturvejledere, egne folkeskoler, Naturvidenskabernes Hus i Bjerringbro, hvor man samlet set kan anvende hele å-systemet som et afsæt for en satsning på naturvidenskabelige fag i folkeskolen.
- E) **Friluftsliv for lokalbefolkningen:** Jogging, vandreruter, kanosejllads, flodsejllads på tømmerflåder, fiskeri i åen mv. skal give egnens befolkning samt børn og unge mulighed for at nyde dette enestående naturområde.
- F) **Turistregion Gudenå:** Der skabes et regionalt turistinitiativ dvs. der skal brandes nationalt og internationalt. Der skal sikres god infrastruktur hvor kommunerne, dvs. Randers, Favrskov, Viborg, Silkeborg og Skanderborg sammen med Region Midtjylland skaber grundlaget for en ny og stærk turistregion hvor Gudenåen er omdrejningspunktet.